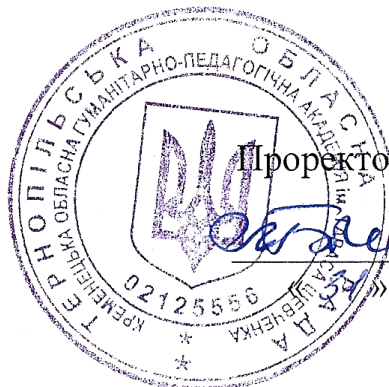

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

М. Б. Боднар

серпень 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

рівень вищої освіти – *перший (бакалаврський)*
галузь знань – *01 Освіта / Педагогіка*
спеціальність – *013 Початкова освіта*
освітньо-професійна програма – *Початкова освіта*

Приймас Н. В. Педагогіка початкової освіти : [робоча програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності 013 Початкова освіта] / Н. В. Приймас. – Кременець, 2020. – 26 с.

Розробник: Приймас Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук,
доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти.

Протокол № 1 від 31.08.2020 року

Зав. кафедри Т. С. Фасолько

31.08. 2020 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: <i>01 Освіта / Педагогіка</i>	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: <i>013 Початкова освіта</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
	3-й	3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5,8	Освітньо-професійна програма: <i>Початкова освіта</i>	Лекції	
		26 год.	12 год.
	Практичні, семінарські		
	25 год.	8 год.	
	Лабораторні		
	– год.	год.	
	Самостійна робота		
99 год.	130 год.		
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 34/66

для заочної форми навчання – 13,3/86,7

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: передбачає опанування майбутніми учителями досягнень у галузі педагогічної науки з урахуванням надбань шкільної практики, багатовікових традицій українського народу, оволодіння необхідними вміннями ефективно організації навчання і виховання учнів сучасної початкової школи.

Завдання: розвиток у майбутніх учителів педагогічного мислення, здатності до аналітичного осмислення педагогічної дійсності, навчання їх творчих підходів до розв'язання нестандартних педагогічних ситуацій, вміння приймати найбільш вдалі рішення у відповідності до педагогічних закономірностей, принципів виховання і навчання. Це можливо при свідомому і творчому засвоєнні майбутніми учителями педагогічних знань як знань дієвих, закріплених у практичній діяльності студента.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти такими **компетентностями:**

Інтегральна компетентність

Здатність особи розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачає застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних, здоров'язбережувальних технологій; пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної діяльності; приймати обґрунтовані рішення.

ЗК14. Здатність оцінювати та забезпечувати належну якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності спеціальні (ФК)

ФК1. Здатність усвідомлювати високе соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вчителя початкових класів.

ФК2. Здатність проектувати і провадити освітній процес із врахуванням сучасного сталого розвитку суспільства та рівня розвитку особистості учня початкових класів.

ФК3. Здатність діагностувати і оцінювати рівень розвитку, досягнення і освітні потреби особистості молодшого школяра.

ФК4. Здатність створювати психолого-педагогічні умови для саморозвитку і самореалізації суб'єктів педагогічного процесу в умовах початкової школи.

ФК5. Здатність реалізовувати професійно-педагогічну діяльність в умовах відкритого освітнього середовища початкової школи.

ФК6. Здатність організувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу Нової української школи.

ФК9. Здатність керуватися у професійно-педагогічній діяльності нормативно-правовими документами.

ФК10. Здатність використовувати основи теорії і методології освіти в професійно-педагогічній діяльності.

ФК11. Здатність провадити педагогічну діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу початкової ланки освіти в умовах Нової української школи.

ФК12. Здатність впроваджувати сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності.

ФК14. Здатність проектувати і провадити науково-дослідницьку діяльність в професійній галузі.

ФК16. Вміння будувати взаємини з дітьми на основі гуманізму, демократизму, педоцентризму; налагоджувати спільну роботу школи, батьків, громадськості у освітньо-виховному процесі початкової школи.

ФК18. Здатність освоювати ряд навчальних та оцінювальних освітньо-педагогічних стратегій і розуміння їх теоретичних основ.

Програмні результати навчання

ПРН-1. Продемонструвати знання галузевого законодавства та нормативно-інструктивних матеріалів у сфері початкової освіти.

ПРН-3. Продемонструвати сучасні уявлення про підходи до управління педагогічною взаємодією, організацією навчально-виховного процесу, сучасною освітньою технологією навчання і виховання молодших школярів.

ПРН-4. Володіти державною мовою як усно, так і письмово та спілкуватися іноземною мовою, здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

ПРН-6. Здійснювати критичний аналіз теоретичної та методичної літератури в галузі початкової освіти.

ПРН-7. Провадити педагогічну освітню діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу в умовах початкової школи, організувати навчально-виховний процес у загальноосвітньому навчальному закладі I ступеня.

ПРН-9. Застосовувати отримані знання при вирішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей дитячих колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН-11. Користуватися різноманітними методами і формами навчання, ефективними прийомами керівництва навчально-виховною діяльністю дитячих колективів.

ПРН-12. Обґрунтовувати вибір ефективних методів і прийомів для реалізації навчально-виховного процесу та завдань наукових досліджень в галузі початкової освіти.

ПРН-14. Вивчати, аналізувати та впроваджувати передовий педагогічний досвід в практику роботи загальноосвітніх закладів.

ПРН-15. Систематично підвищувати свою професійно-педагогічну майстерність.

ПРН-18. Організувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу, створювати психолого-педагогічні умови для їх саморозвитку і самореалізації в умовах початкової школи.

ПРН-21. Продемонструвати вміння вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія навчання

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дидактики початкового навчання

Предмет педагогіки початкової освіти та основні її поняття (категорії): формування і розвиток особистості, виховання, навчання, освіта, їх взаємозв'язок.

Педагогіка початкової освіти в системі педагогічних дисциплін, її зв'язок з іншими науками. Джерела і складові частини педагогіки початкової освіти. Завдання педагогіки початкової освіти.

Виникнення і розвиток дидактики як складової педагогіки, що вивчає проблеми освіти і навчання. Функції дидактики: пояснювальна, перетворююча, нормативно-прикладна. Становлення дидактики як науки. Внесок прогресивних зарубіжних і вітчизняних учених у розробку проблем дидактики (Я.А.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, Ф.Дістерверг, Й.Ф.Герbart, К.Д.Ушинський, Т.Лубенець, М.Демков, Д.Дьюї, М.Монтессорі, К.Вентцель, С.Русова, Я.Чепіга, О.Музиченко, М.Данилов, М.Мельников, Л.Занков, О.Скрипченко, Ю.Бабанський, Ш.Амонашвілі, С.Лисенкова, В.Шаталов).

Зв'язок дидактики з іншими науками (філософія освіти, едукологія, соціологія, анатомія, фізіологія, шкільна гігієна, теорія виховання, педагогічна психологія). Загальна теорія навчання і методика викладання окремих предметів з основ наук. Взаємозв'язок дидактики та часткових методик.

Ідеї передового педагогічного досвіду у дидактиці початкової школи.

Основні категорії дидактики: процес навчання, принципи навчання, зміст освіти, методи навчання, форми організації навчання.

Проблеми оновлення освіти і навчання в початковій школі на сучасному етапі. Завдання сучасної дидактики початкового навчання: розробка цілей освіти, теоретичних основ її неперервності, оновлення змісту; розв'язання проблеми взаємозв'язку навчання і розвитку; проблема диференціації навчання; пошук нових форм організації навчання; гуманізація навчального процесу; інформатизація освіти, розробка розвивальних та ігрових дидактичних матеріалів для роботи в комп'ютерних класах; створення нових навчальних програм, підручників, посібників.

Тема 2. Зміст освіти у початковій школі

Поняття про зміст освіти. Оновлення змісту освіти на засадах його гуманітаризації, цілеспрямованого використання національної культури. Структура змісту шкільної освіти. Багатокомпонентність змісту початкової освіти. Реформування змісту початкової освіти. Основні принципи реформування змісту початкової освіти. Основні теоретичні засади побудови змісту сучасної початкової освіти.

Закон України «Про освіту».

Нова українська школа як ключова реформа Міністерства освіти і науки України.

Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти». Державний стандарт початкової освіти – базовий документ, який визначає основні засади й підходи до навчання в початковій школі, а також вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти і загальний обсяг навчального навантаження.

Навчальний план початкової школи в різних типах загальноосвітніх шкіл України. Державний та шкільний компоненти навчального плану. Науково-педагогічні основи навчального плану, принципи його побудови.

Навчальні програми, особливості їх побудови. Вимоги до програм для початкової школи. Функції програми.

Проблема підготовки шкільних підручників в Україні. Види підручників і навчальних посібників для початкових класів шкіл України (вимоги до змістової частини підручника). Нові навчальні книги для учнів початкових класів шкіл України. Функції підручників. Роль підручників та навчальних книг для учнів початкових класів в організації самостійної роботи учнів. Вимоги до підручників.

Альтернативні підходи до вдосконалення змісту навчання учнів початкової школи. Створення авторських навчальних планів, навчальних програм, підручників.

Авторська школа М.Чумарної «Тривіта»: українознавча модель. Змістові компоненти авторської інтегрованої програми М.Чумарної «Світ малого українця».

Авторська школа М.П.Гузика, методологічні основи її діяльності.

Програма «Крок за кроком» та її потенційні можливості для розробки особистісно орієнтованої моделі початкової освіти в Україні. Інтеграції змісту освіти у програмі «Крок за кроком». Конструювання змісту навчання на засадах цілісності і системності. Засвоєння змісту навчання в умовах діалогу. Індивідуалізація навчання в процесі реалізації програми «Крок за кроком».

Компоненти моделі програми «Крок за кроком» для початкової школи: а) участь родини; б) методи індивідуального підходу до дитини; в) створення навчального середовища та тематичне конструювання змісту; г) постійна перепідготовка та методична підтримка вчителів.

Тема 3. Суть та етапи процесу навчання

Вікова характеристика готовності дітей до шкільного навчання. Зміна провідних видів діяльності. Характерні риси молодшого шкільного віку.

Навчання як вид пізнавальної діяльності учнів, його основні ознаки: організація навчального пізнання, врахування темпів індивідуального психічного розвитку учнів. Поняття процесу навчання. Структура навчання як діяльності. Компоненти навчальної діяльності: мотиваційний, змістовий, процесуальний. Цілі навчальної діяльності: освітня, виховна, розвивальна. Особливості навчального процесу в початковій школі, його залежність від загальних закономірностей пізнання навколишнього світу як відображення суті навчання.

Етапи навчального процесу у діяльності вчителя. Основні етапи оволодіння знаннями. Дві форми пізнання: чуттєве і логічне. Ефективність навчання як ступінь реалізації навчальної мети.

Дидактичні принципи – найважливіша категорія теорії навчання. Сутність поняття „принципи навчання”. Вплив загального розвитку теорії навчання на визначення ролі тих чи інших принципів. Основні дидактичні принципи, які відповідають логіці навчального процесу з урахуванням специфіки початкового навчання: принцип всебічного розвитку особистості; принцип цілісного впливу навчально-виховного процесу; принцип природовідповідності організації навчання; принцип науковості і доступності; принцип систематичності навчання; принцип наступності і перспективності; принцип взаємозв'язку навчання і розвитку; принцип мотиваційного забезпечення навчального процесу; принцип співробітництва; принцип індивідуалізації і диференціації навчання; принцип наочності; принцип міцності і дієвості результатів навчання.

Взаємозв'язок принципів з компонентами навчального процесу.

Правила навчання як лаконічні вимоги-рекомендації до викладацької діяльності вчителя.

Тема 4. Розвивальний характер навчання у початковій школі

Сутність поняття «розвивальне навчання». Й.Песталоцці – родоначальник розвивального навчання.

Система розвивального навчання у досвіді роботи В.О.Сухомлинського.

Зміст поняття «технологія навчання», основні її компоненти (мета, зміст, методи, засоби, форми, мотиви навчання, діяльність учня і діяльність учителя).

Технологія розвивального навчання Л.В.Занкова. Теоретична основа розвивального навчання Л.В.Занкова. Принципи навчання: принцип навчання на високому рівні складності;

принцип провідної ролі теоретичних знань; принцип вивчення матеріалу швидким темпом; принцип усвідомлення школярами процесу навчання; принцип роботи над загальним розвитком всіх учнів класу, як сильних, так і слабких.

Мотивація учіння молодших школярів.

Особливості використання методів навчання та структура уроку в системі Л.В.Занкова.

Технологія розвивального навчання Д.Б.Ельконіна-В.В.Давидова.

Концепція навчальної діяльності – теоретична основа розвивального навчання Д.Б.Ельконіна-В.В.Давидова. Основні положення концепції: навчальна діяльність є загальною і необхідною формою психічного розвитку молодших школярів, змістом навчальної діяльності повинно бути теоретичне знання, засвоєння теоретичних знань здійснюється в ході розв'язання навчальних завдань за допомогою виконання особливих дій.

Мета системи – розвиток особистості молодшого школяра. Принципи навчання: принцип організації навчання відповідно до етапів вікового розвитку дітей; принцип діяльності, принцип предметності.

Лінійний принцип побудови навчальних програм. Теоретичний спосіб засвоєння навчального матеріалу. Система наукових понять – передумова для формування пізнавального інтересу учнів. Технологія розвивального навчання Д.Б.Ельконіна-В.В.Давидова . Дискусійний характер проведення форм організації навчання.

Технологія розвивального навчання Ш.О.Амонашвілі. Концепція гуманістично-особистісного підходу до учнів – теоретична основа системи навчання, розробленого Ш.О.Амонашвілі.

Принципи навчання, розроблені Ш.О.Амонашвілі: зміст навчання, необхідний для засвоєння в певний період педагогічного процесу, повинен бути особисто значущим для учня; процес навчання повинен стимулювати навчально-пізнавальну діяльність школярів, спонукати дітей до співпраці з учителем; повинен мати яскраво виражену розвивальну тенденцію, забезпечувати загальний розвиток особистості школяра; приносити дитині радість життя.

Гуманізація навчального спілкування. Розвивальний компонент сучасного уроку в початковій школі. Складові розвивального компоненту сучасного уроку в початкових класах (за О.Я.Савченко): розвиток процесів сприймання; оволодіння всім діапазоном загальнонавчальних умінь і навичок, нагромадження індивідуального досвіду пошукової діяльності; розвиток уяви і літературної творчості; вправлення в комбінуванні, конструюванні, перетворенні.

Шляхи реалізації розвивального компоненту сучасного уроку.

Організація навчального співробітництва. Емоційність процесу навчання.

Тема 5. Контроль та оцінка результатів навчання

Контроль, перевірка і оцінка результатів навчання як невід'ємні елементи навчального процесу.

Функції контролю і перевірки знань, умінь та навичок молодших школярів: контролююча, навчальна, діагностична, виховна. Об'єкти контролю.

Новий принцип оцінювання закладений у Державному стандарті початкової освіти. **Формувальне оцінювання** – відстеження особистісного розвитку здобувача/здобувачки та хід набуття нею навчального досвіду та компетентностей.

Види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий. Загальні вимоги до контролю. Усна та письмова форми перевірки та контролю в початкових класах.

Прийоми виправлення учнівських помилок.

Суть і засоби оцінної діяльності вчителя. Оціночні судження як важливий важіль управління розвитком свідомості, характеру, волі та навчальних здібностей учнів початкових класів. Характеристика бальної системи оцінювання. Майстерність та такт учителя при аналізі відповідей учнів, різних видів навчальних робіт.

Індивідуальний підхід до оцінки успішності учнів. Програмоване навчання і програмований контроль знань, умінь і навичок молодших школярів.

Тема 6. Методи навчання

Сутність і функції методів навчання. Визначення методу навчання. З історії розвитку теорії методів навчання.

Функції методів навчання.

Взаємозв'язок методів і прийомів навчання. Проблема класифікації методів навчання.

Методи усного викладу навчального матеріалу, їх функції. Види розповіді. Бесіда як метод навчання.

Наочні методи навчання, їх роль. Особливості засобів унаочнення. Вибір наочності та її використання.

Практичні методи – важливий засіб формування різноманітних умінь, навичок, практичних дій. Види практичних методів навчання: навчальні вправи, ігрові вправи, лабораторні та практичні роботи.

Дидактичні ігри, їх виникнення. Гра – важлива форма життєдіяльності людини. Компоненти ігрової діяльності: спонукальний, орієнтувальний, виконавський, контрольний, оцінний. Функції дидактичних ігор. Види дидактичних ігор. Дидактичні ігри в системі уроків та під час екскурсій. Головні умови ефективності застосування дидактичних ігор.

Самостійна робота в початкових класах – обов'язковий компонент процесу навчання, її роль. Самостійні роботи різного дидактичного призначення: перевірні, підготовчі, навчальні. Дидактичні умови ефективності самостійної роботи. Види самостійних завдань. Групові форми самостійної роботи. Виховання та розвиток самостійності у роботі учнів.

Формування в молодших школярів досвіду пошукової діяльності. Критерії добору навчального матеріалу для пошукової діяльності молодших школярів. Форми організації пошукової діяльності молодших школярів: система пізнавальних завдань за прийомами розумової діяльності, евристична бесіда, метод аналогії, самостійне ознайомлення з новим матеріалом з опорою на допоміжні засоби і без них, дослідницький метод.

Вибір і поєднання методів навчання.

Підготовка навчального обладнання. Залежність ефективності навчання від матеріального забезпечення. Робоче місце вчителя. Обладнання класу, основні вимоги до нього. Відповідальність дирекції школи і вчителів у створенні матеріальної бази для шестирічних учнів. Гнучкість поєднання різних засобів унаочнення для досягнення цілей навчання.

Тема 7. Інноваційні підходи до використання методів навчання

Специфіка методів та прийомів навчання у початковій школі.

Методи і прийоми навчання в педагогіці Ш.О.Амонашвілі.

Методика випереджувального навчання у досвіді роботи С.М.Лисенкової.

Методика диференціації навчальної діяльності молодших школярів у досвіді роботи С.П.Логачевської.

Інтерактивні методи навчання (моделювання життєвих ситуацій, рольових ігор, спільні вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації), їх характеристика, особливості використання у початковій школі.

Методи навчання в Українській школі Ейдетики.

Тема 8. Особливості підготовки та проведення уроків у початковій школі

З історії розвитку організаційних форм навчання у початковій школі. Дидактичні ознаки системи уроків. Визначенні цілей уроків: навчальних, виховних, розвивальних.

Добір змісту і методичного забезпечення уроку. Розподіл навантаження учнів і визначення обсягу матеріалу уроку. Порівняльні можливості фронтальних, індивідуальних та групових форм навчання молодших школярів.

Багатоваріантність структури уроків. Основні типи уроків. Структура уроку в залежності від його мети. Підготовка вчителя до уроку. Особливості уроків повторення й узагальнення. Перевірка знань, умінь і навичок – неодмінний елемент уроку.

Умови ефективності уроку.

Дидактичні особливості уроків для учнів шестирічного віку. Способи організації навчальної діяльності і структура уроку. Тривалість уроку. Місце гри в структурі уроку. Чергування завдань, що потребують різних видів сприймання. Виконання самостійних завдань. Динамічні паузи. Підсумок – обов'язковий етап уроку.

Дидактичні особливості інтегрованих уроків у початкових класах. З історії досвіду інтеграції початкового навчання. Уроки інтегрованого змісту та використання міжпредметних зв'язків. Роль інтеграції змісту і організаційних форм навчання.

Особливості підготовки та проведення відкритого уроку. Послідовність роботи: підготовка вчителя до відкритого уроку; спостереження уроку і аналіз уроку в процесі загальної дискусії. Аналіз уроку: поелементний, системний; напрямки аналізу. Показники ефективності уроку.

Тема 9. Нестандартні уроки та позаурочні форми навчання

Методика проведення екскурсій. Мета екскурсій та їх функції. Планування щодо проведення екскурсій. Етапи використання методу екскурсій. Завдання екскурсій. Особливості процесу спостереження.

Домашні завдання – важлива і невід'ємна частина навчального процесу; особливості їх організації і дозування. Додержання основних дидактичних принципів в процесі роботи над домашніми завданнями. Види домашніх завдань, їх специфіка в початкових класах. Творчі завдання. Функції домашніх завдань, їх диференціація. Способи перевірки домашніх завдань. Умови успішного виконання домашніх завдань.

Нестандартні уроки, їх види (урок-подорож, урок-звіт, урок-змагання, урок-гра, урок-казка та ін.), особливості організації та проведення у початковій школі.

Тема 10. Особистісно-орієнтоване навчання

Педагогічні технології та їх значення для розв'язання цілей початкового навчання. Сутність поняття «особистісно-орієнтоване навчання». Різні підходи до трактування даного поняття (І.С.Якиманська, О.Я.Савченко, Підмазін С.І. та ін.).

Ознаки особистісно-орієнтованого навчання: діагностична основа навчання, переважання навчального діалогу між учнями і вчителем; ситуація вільного вибору і відповідальності; турбота про фізичне і емоційне благополуччя учні; пристосування методики до навчальних можливостей учнів. Особистісно-орієнтовані технології навчання.

Реалізація ідей особистісно-орієнтованого навчання в практиці роботи сучасної школи.

Суть поняття «індивідуалізація і диференціація навчання» як категорій дидактики. Історія становлення і розвитку проблеми індивідуалізації навчання.

Психолого-педагогічна діагностика рівня готовності дитини до навчання як передумова індивідуалізації і диференціації навчання.

Види диференціації навчання: зовнішня (через різні типи шкіл, покласна диференціація) та внутрішня (внутрішньо класна) диференціація.

Способи диференціації навчальних завдань на уроці: за обсягом, за ступенем самостійності, за рівнем складності. Використання можливостей завдань підручників для індивідуалізації навчання. Реалізація диференційованого навчання в досвіді роботи Заслуженого вчителя України, кандидата педагогічних наук С.П.Логачевської.

Диференціація домашніх завдань.

Змістовий модуль 2. Теоретичні основи процесу виховання

Тема 11. Мета і завдання виховання учнів початкової школи

Поняття про мету виховання, її об'єктивний характер. Форми практичної реалізації мети виховання. Особливості виховання учнів початкових класів. Українська народна педагогіка про всебічний розвиток особистості. Педагоги України про особливості розвитку учнів початкових класів.

Гуманістичні ідеали національної системи виховання.

Мета виховання в сучасній педагогіці. Народна педагогіка про мету виховання. Виховний ідеал української народної педагогіки.

Педагогічна наука про виховання як процес формування особистості. Суть процесу виховання. Особливості виховного процесу, його основні риси. Структура процесу виховання.

Етапи процесу виховання. Молодший школяр як об'єкт і суб'єкт виховного процесу. Шляхи підвищення ефективності виховного процесу.

Найважливіші закономірності виховного процесу. Принципи виховання як категорія педагогіки. Характеристика системи принципів виховання: цілеспрямованість виховання; зв'язок виховання з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання у праці і в колективі; єдність вимог і поваги до особистості вихованця; комплексний підхід до виховання та ін.

Концепція національного виховання про принципи виховання.

Тема 12. Загальні методи виховання

Поняття про методи виховання. Традиційні методи виховання та їх класифікація.

Характеристика методів виховання: методи формування суспільної свідомості; методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; методи самовиховання; методи контролю за ефективністю виховання. Гра як метод виховання молодших школярів.

Народна педагогіка про методи виховання.

Вибір та поєднання методів виховання учнів початкових класів. Система громадських доручень у початковій школі.

Тема 13. Зміст виховання у початковій школі

Поняття про зміст виховання, його особливості у національній школі.

Розумове виховання молодших школярів, його основні завдання. Процес формування світогляду учнів. Народний світогляд як система поглядів, переконань, ідеалів, що є основою народної духовності. Особливості формування основ світогляду у молодших школярів. В.О. Сухомлинський про розумове виховання школярів.

Завдання та зміст морального виховання у світлі вимог концепції національного виховання. Громадянське виховання школярів. Моральна свідомість, як показник вихованості. Виховання культури поведінки. Форми і методи морального виховання молодших школярів. Методи і прийоми етичного виховання у народній педагогіці. Місце і роль етичних бесід у моральному вихованні учнів початкових класів. Виховання гуманності – важливе завдання морального виховання учнів початкових класів.

Екологічне виховання молодших школярів. Правове та статеве виховання учнів початкових класів. Педагогіка народного календаря: сутність, особливості, виховний потенціал.

Завдання і зміст трудового виховання. Види праці (побутова, навчальна, суспільно корисна, виробнича), їх виховне значення. Професійна орієнтація молодших школярів. Використання у початковій школі трудових традицій українського народу у вихованні молодших школярів. Економічне виховання учнів початкових класів.

Естетичне виховання молодших школярів, його завдання і зміст. Шляхи і засоби естетичного виховання у початковій школі. Впровадження елементів народної культури на якісно високому рівні естетичного сприйняття, засвоєння і переростання у норми життя. Естетична культура молодших школярів.

Фізичне виховання у початковій школі. Оздоровчі, освітні і виховні завдання фізичного виховання. Зміст, засоби та організаційні форми фізичного виховання учнів початкових класів. Народно-педагогічні засоби фізичного виховання дітей та їх використання у початковій школі. Заходи з фізичного виховання у режимі навчального дня. Режим дня молодшого школяра та його виховні можливості. Формування валеологічної культури учнів початкових класів.

Тема 14. Позакласна і позашкільна виховна робота

Загальне поняття про позакласну і позашкільну виховну роботу. Завдання, зміст і основні напрямки позакласної роботи з молодшими школярами.

Основні форми позакласної роботи з молодшими школярами: масові, групові, індивідуальні. Форми позакласної роботи, що побудовані на давніх українських традиціях: театри драматизації народних творів, колядування, щедрування, тощо. Родинні виховні заходи в початкових класах.

Позашкільна виховна робота, її завдання і зміст. Позашкільні навчально-виховні заклади і основні напрямки їх діяльності. Взаємозв'язок позакласної і позашкільної роботи.

Виховання у сім'ї як першооснова розвитку дитин як особистості. Умови успішного виховання дітей у сім'ї. Труднощі і недоліки сімейного виховання.

Сучасні проблеми сімейного виховання: підготовка дітей до школи, організація домашньої навчальної діяльності, створення раціонального режиму дня; визначення обов'язків дитини по дому; організація розвитку кмітливості, розважальних пізнавальних, навчальних, творчих інтересів.

Народно-педагогічні погляди на сім'ю і виховання дітей у сім'ї. Основні народно-педагогічні традиції сімейного виховання дитини. Спілкування батьків з дітьми, сімейні свята. Форми зв'язку школи і сім'ї. Основні форми роботи вчителя початкових класів з батьками: індивідуальні, групові, колективні. Види батьківських зборів, особливості їх підготовки і проведення. Нетрадиційні форми роботи з батьками.

Участь громадськості у вихованні дітей.

Робота батьківського комітету.

Педагогічний всеобуч батьків.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Теорія навчання					
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дидактики початкового навчання	10	2	2	-	6
Тема 2. Зміст освіти у початковій школі	12	2	2	-	8
Тема 3. Суть та етапи процесу навчання	10	2	2	-	6
Тема 4. Розвивальний характер навчання у початковій школі	12	2	2	-	8
Тема 5. Контроль та оцінка результатів навчання	10	2	2	-	6
Тема 6. Методи навчання	12	2	2	-	8
Тема 7. Інноваційні підходи до використання методів навчання	12	2	2	-	8
Тема 8. Особливості підготовки та проведення уроків у початковій школі	12	2	2	-	8
Тема 9. Нестандартні уроки та позаурочні форми навчання	8	1	1	-	6
Тема 10. Особистісно-орієнтоване навчання	8	1	1	-	6
Змістовий модуль 2. Теоретичні основи процесу виховання					
Тема 11. Мета і завдання виховання учнів початкової школи	9	2	1	-	6
Тема 12. Загальні методи виховання	11	2	2	-	7
Тема 13. Зміст виховання у початковій школі	12	2	2	-	8
Тема 14. Позакласна і позашкільна виховна робота	12	2	2	-	8
Усього годин	150	26	25	-	99

Назви змістових модулів і тем	заочна форма				
	усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Теорія навчання					
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дидактики початкового навчання	12	1	1	-	10
Тема 2. Зміст освіти у початковій школі	12	1	1	-	10
Тема 3. Суть та етапи процесу навчання	11	1	-	-	10
Тема 4. Розвивальний характер навчання у початковій школі	12	1	1	-	10
Тема 5. Контроль та оцінка результатів навчання	12	1	1	-	10
Тема 6. Методи навчання	11	1	-	-	10
Тема 7. Інноваційні підходи до використання методів навчання	11	-	1	-	10
Тема 8. Особливості підготовки та проведення уроків у початковій школі	11	1	-	-	10
Тема 9. Нестандартні уроки та позаурочні форми навчання	11	1	-	-	10
Тема 10. Особистісно-орієнтоване навчання	11	-	1	-	10
Змістовий модуль 2. Теоретичні основи процесу виховання					
Тема 11. Мета і завдання виховання учнів початкової школи	7	1	-	-	6
Тема 12. Загальні методи виховання	10	1	1	-	8
Тема 13. Зміст виховання у початковій школі	9	1	-	-	8
Тема 14. Позакласна і позашкільна виховна робота	10	1	1	-	8
Усього годин	150	12	8	-	130

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет та основні завдання дидактики початкової школи	2
2.	НУШ – ключові ідеї та зміст початкової освіти	2
3.	Процес навчання в початковій школі Дидактичні принципи та їх роль в організації навчального процесу початкової школи	2
4.	Основні технології розвивального навчання у початковій школі	2
5.	Контроль та оцінка результатів навчальної діяльності учнів початкової школи	2
6.	Методи та прийоми навчання Вибір і поєднання методів навчання	2
7.	Методи навчання в досвіді роботи вчителів-новаторів. Інтерактивні методи навчання	2
8.	Форми організації навчання в початковій школі Особливості підготовки та проведення інтегрованого та відкритого уроку	2
9.	Технологія проведення нетрадиційного уроку у початковій школі.	1
10.	Основні засади особистісно-орієнтованого навчання	1
11.	Мета та завдання виховання учнів початкової школи.	1
12.	Методи і прийоми виховання учнів початкової школи	2
13.	Зміст виховання в початковій школі	2
14.	Форми позакласної та позашкільної роботи з молодшими школярами	2
Усього		25

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ідеї передового педагогічного досвіду у дидактиці початкової школи.	6
2	Державний стандарт початкової освіти як базовий документ змісту освіти. Навчальні програми для початкової школи. Альтернативні підходи до вдосконалення змісту навчання учнів початкової школи.	8
3	Особливості навчального процесу у початковій школі.	6
4	Система розвивального навчання у досвіді роботи В.О.Сухомлинського. Розвивальне навчання у досвіді роботи педагогів-новаторів	8
5	Усна та письмова форми перевірки та контролю в початкових класах. Державний стандарт початкової освіти про оцінювання	6

	навчальних досягнень учнів.	
6	Вибір і поєднання методів навчання. Підготовка навчального обладнання.	8
7	Інноваційні підходи до використання методів навчання. Методи навчання у досвіді роботи С. Лисенкової, С. Логачевської	8
8	Багатоваріантність структури уроків. Підготовка вчителя до уроку. Інтегровані уроки.	8
9	Вдосконалення форм організації навчання. Нестандартні уроки, їх види, особливості організації та проведення у початковій школі.	6
10	Реалізація ідей особистісно-орієнтованого навчання в практиці роботи сучасної школи. Використання можливостей завдань підручників для індивідуалізації навчання. Організація диференційованого навчання. Диференціація домашніх завдань.	6
11	Молодший школяр як об'єкт і суб'єкт виховного процесу.	6
12	Народна педагогіка про методи виховання. Система громадських доручень у початковій школі.	7
13	Естетична культура молодших школярів. Формування валеологічної культури учнів початкових класів.	8
14	Родинні виховні заходи у початкових класах. Народні педагогічні погляди на сім'ю і виховання дітей у сім'ї.	8
	Разом	99

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ:

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент здатен на рецензію відповіді іншого студента; здатен опрацювати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

(реферат передбачає виклад матеріалу за індивідуально обраною темою в обсязі 15 сторінок з обов'язковим висвітленням індивідуальної позиції автора щодо проблеми. Обов'язковими структурними компонентами реферату є: титульна сторінка, план, висновки, використана література).

1. Взаємозв'язок навчання, розвитку і виховання учнів у системі навчальної діяльності.
2. Функції та структура державних стандартів початкової освіти.
3. Дидактичні можливості народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.
4. Шляхи гуманізації змісту початкового навчання.
5. Порівняльний аналіз початкового навчання в українській і зарубіжній школах.
6. Шляхи реалізації дидактичних принципів навчання.
7. Реалізація краєзнавчого компонента початкової освіти.
8. Міжпредметні зв'язки як засіб інтеграції змісту початкової освіти.
9. Нова українська школа як ключова реформа сьогодення.
10. Система диференційованих завдань на різних етапах уроку.
11. Уроки з ігровим сюжетом.
12. Функції і види контролюючої діяльності вчителя в системі уроків.
13. Дидактичні вимоги до контролю та оцінювання в початковій школі.
14. Формувальне оцінювання в НУШ.
15. Вибір і поєднання методів навчання.
16. Засоби стимулювання навчальної активності молодших школярів.
17. Формування пізнавальних інтересів у молодших школярів.
18. Підготовка вчителя до уроку.
19. Екологічне виховання молодших школярів в позаурочний час.
20. Родинні свята у початкових класах: підготовча робота і методика проведення.
21. Актуальні проблеми виховання дітей молодшого шкільного віку.
22. Принцип гуманізації і демократизації виховання молодших школярів.
23. Особливості використання у виховному процесі початкової школи методів формування свідомості.
24. Система громадських доручень у початкових класах.
25. Формування у молодших школярів культури розумової праці.
26. Колектив як важливий фактор розвитку особистості молодшого школяра.
27. Виховний захід у початкових класах: система підготовчої роботи і методика проведення.
28. Умови успішного виховання дітей у сім'ї.
29. Економічне виховання молодих школярів.
30. Ігрові методи виховання молодших школярів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ
ВИКОНАННІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ:

2 бали студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

4 бали – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді; студент відтворює менше половини навчального матеріалу; виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6 балів – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабко орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

8 балів – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

10 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

12 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

13 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору

сміслового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

14 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

15 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

8. Методи навчання

Метод лекції, розповідь, пояснення, робота з навчальною літературою, підготовка рефератів, виконання практичних завдань, аналіз педагогічних ситуацій, метод диспуту, самостійна робота, комп'ютерне навчання, робота в системі Moodle.

9. Методи контролю

Усне та письмове опитування, дискусії, контрольні роботи, поточне тестування, індивідуальне навчально-дослідне завдання, підготовка мультимедійних презентацій, доповідей, рефератів та повідомлень, проєкт, екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		ІНДЗ	Сума
Тематичне опитування	Тестовий контроль	Тематичне опитування	Тестовий контроль		
45	10	20	10	15	100

Критерії оцінювання за національною шкалою

Відмінно (А) – має міцні знання з дисципліни; вільно орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; вміло й упевнено, з незначною кількістю помилок застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє різноманітні творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

Добре (В) – має добрі знання з дисципліни, з частковими помилками; достатньо впевнено, в загальному вірно орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; упевнено, лише з кількома суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

Добре (С) – студент дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й оцінка „Добре (В)”, але допускає неістотні, другорядні помилки та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу.

Задовільно (Д) (задовільно; достатньо) – має непогані, мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному достатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях; виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності зі значною кількістю недоліків.

Задовільно (Е) (задовільно) – студент виявляє знання і розуміння основних положень курсу, але викладає матеріал не досить повно і допускає значні помилки; відчуває труднощі при виконанні практичних завдань; відповіді подані нелогічно.

Незадовільно (FX; F) (з можливістю повторного складання; з обов'язковим повторним курсом) – не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосування знань в практичних ситуаціях; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

11. Методичне забезпечення

Конспекти лекцій, методичні розробки семінарських занять, нормативні документи МОН України з проблем освіти, відеозаписи уроків та виховних заходів, завдання для самостійної роботи, тестові завдання, тематика ІНДЗ.

12. Рекомендована література

Базова:

1. Волкова Н. Педагогіка / Н. Волкова. К.: Академія, 2003. – 576 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/
3. Державний стандарт початкової освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87). Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/
4. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966. Методичні рекомендації про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році. Режим доступу: <https://www.skhoollife.org.ua/list-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrayiny-1-11-5966-vid-01-07-2019-shhodo-metodychnyh-rekomendatsij-pro-vykadanna-navchalnyh-predmetiv-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osvity-u-2019-2020-navchalnomu-r/>
5. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 11. 08. 2020 №1/9-430. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році. Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/75640/
6. Закон України «Про освіту» // zakon.rada.gov.ua/go/2145-19. – 2017.

7. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226){Із змінами, внесеними згідно із Законом № 764-IX від 13.07.2020} Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
8. Карпенчук С. Теорія і методика виховання / С. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
9. Коберник Г. Індивідуалізація й диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика / Г. Коберник – К. : Науковий світ, 2002. – 231 с.
10. Кодлюк Я. Дидактика початкової школи: практичний курс : навчально-методичний посібник / Я. Кодлюк. – Тернопіль: Астон. – 2013. – 160 с.
11. Концепція Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>)
12. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р). Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
13. Корнієнко С. Орієнтовний план виховної роботи вчителя початкових класів / С. Корнієнко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 64 с.
14. Кузь В. Основи національного виховання / В. Кузь, Ю. Руденко, З. Сергійчук. – Умань, 1993. – 186 с.
15. Мазоха А. Педагогіка / А. Мазоха, Л. Опанасенко. – К., 2001. – 262 с.
16. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу (Додаток до наказу МОН України від 20. 08. 2018 № 924).
17. Навчальні програми для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою / <http://old.mon.gov.ua>.
18. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формування оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти» / Фідкевич О. Л., Бакуліна Н. В. – Київ: Генеза, 2019. – 64 с.
19. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ: Літера ЛТД, 2019. – 208 с.
20. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / Кірик М. Ю., Данилова Л. І. – Львів: Світ, 2019. – 136 с.
21. НУШ. Типові освітні програми для закладу загальної середньої освіти. 1-2 класи / укл. Лотоцька А. В. – Харків : Ранок, 2019. – 192 с.
22. НУШ. Типові освітні програми для закладу загальної середньої освіти. 3-4 класи / укл. Лотоцька А. В. – Харків : Ранок, 2019. – 234 с.
23. Орієнтовне календарне планування та план виховної роботи. 1-й клас. Нова українська школа / Спеціальний випуск журналу "Початкове навчання та виховання": ВГ «Основа». – №19-21. – 2019.– 120 с.
24. Педагогіка: інформативний виклад / Рацул А.Б., Довга Т.Я. – К: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 344 с.
25. Планування виховної роботи. Початкова школа / С. Савченко, В. Орлова, Н. Гладка та ін. ; [упоряд.: М. Пристінська, І. Стратілат]. – К. : ВД «Перше вересня», 2015. – 79 с.
26. Ранкові зустрічі. 3 клас. I семестр / авт.-упоряд. С. В. Сигида. – Х. : Вид. група «Основа», 2020. – 140 с.
27. Савченко О. Дидактика початкової школи / О. Савченко. – К., 1999. – 422 с.
28. Савченко О. Підготовка студентів до роботи з учнями 6-річного віку / О. Савченко, В. Олійник, С. Коробко, Н. Бібік. – К., 1990.
29. Савченко О. Сучасний урок у початкових класах / О. Савченко. – К.: «Магістр-S», 1997. – С. 172–253.
30. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти I ступеня (Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 407). Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2299-tipova-osvitnya-programa-dlya-2-4-h-klasv>
31. Типові освітні програми для 1-2 класів НУШ. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

32. Типові освітні програми для 3-4 класів НУШ. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4 клас (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1273). Режимдоступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>
33. Фіцула М. Педагогіка / М. Фіцула. – К.: Академія, 2002. – 528 с.
34. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник / Упорядник О. Рома. – The LEGO Foundation, 2018. – 32 с.

Допоміжна:

1. Амонашвили Ш. В школу с шести / Ш. Амонашвили. – М., 1986.
2. Амонашвили Ш. Розмышления о гуманной педагогике / Ш. Амонашвили. – М., 1996.
3. Амонашвили Ш. Посмішко моя, де ти? Думки в учительській / Ш. Амонашвили. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітительський центр ім. М. К. Реріха, 2007. – 32 с.
4. Амонашвили Ш. Істина школи / Ш. Амонашвили. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітительський центр ім. М. К. Реріха, 2007. – 74 с.
5. Амонашвили Ш. Здравствуйте, дети! – 2-е изд. / Ш. Амонашвили. – М.: Просвещение, 1988. – 208 с.
6. Антошук Є. Учимося запам'ятовувати і пригадувати: швидка педагогічна допомога від Української школи ейдетики «Мнемоза» / Є. Антошук. – К.: Вирій, 2007.
7. Андреева Е. Фізпауза на уроках / Е. Андреева // Поч. школа. – 1995. – № 9. – С. 45.
8. Бех І. Психологічний супровід особистісно орієнтованого виховання / І. Бех // Поч. школа. – 2003. – № 3. – С. 1–6.
9. Бех І. Молодший школяр у виховному просторі міжособистісних взаємин / І. Бех // Поч. школа. – 2000. – № 5. – С. 1–5.
10. Бех І. Почуття успіху у вихованні особистості / І. Бех // Поч. школа. – 2005. – № 1. – С. 3–4.
11. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
12. Бібік Н. Теоретичні засади моделі особисто орієнтованого навчання за програмою «Крок за кроком» / Н. Бібік // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць / Ред. кол. Л. Даниленко (гол. ред.) та ін. – К.: Логос, 2000. – С. 134–138.
13. Біда О. Розвивальне навчання у початковій школі / О. Біда // Педагогічний вісник. – 2003. – № 4. – С. 30–32.
14. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку / О. Біда // Початкова школа. – 2007. – № 7. – С. 17–19.
15. Біляченко О. Орієнтовне календарне планування виховної роботи в групі продовженого дня для 3-4 класів. II семестр / О. Біляченко // Початкова школа. – 2007. – № 1.
16. Богуш А. Етичні бесіди в 1–3 класах / М. Богуш, О. Смовська. – К.: Рад. школа, 1981. – 140 с.
17. Боднар Л. Позакласна робота з учнями в педагогічній спадщині В. Сухомлинського / Л. Боднар // Поч. школа. – 1997. – № 11. – С. 40–43.
18. Бондаренко Т. Передумови виникнення духовності у дошкільників / Т. Бондаренко // Поч. школа. – 1996. – № 6. – С. 7–9.
19. Брусняк І. Розвивальне навчання в молодших класах / І. Брусняк // Рідна школа. – 1997. – № 6. – С. 41.
20. Васенко В. Впровадження розвивального навчання в роботу початкової школи // Школа першого ступеня : зб. наук. праць / В. Васенко. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – Вип. 9. – С. 43–48.
21. Вербицький В. Шляхи залучення школярів до позашкільної юннатської роботи / В. Вербицький // Поч. школа. – 1995. – № 1. – С. 30–31.
22. Витковская Н. Формирование культуры поведения младших школьников / Н. Витковская, Д. Джола, А. Щербо. – К.: Рад. школа, 1988. – 144 с.
23. Витковская Н. Формирование эстетической культуры младших школьников / Н. Витковская, Д. Джола, А. Щербо. – К.: Рад. школа, 1980. – 151 с.
24. Вихрущ А. Світ професій – очима молодших школярів / А. Вихрущ, Ю. Туранов // Поч. школа. – 1985. – № 6. – С. 56–58.
25. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки / О. Вишневський. – Дрогобич: Коло. – 2003. – 528 с.
26. Володько В. Індивідуалізація і диференціація навчання: понятійно-категорійний аналіз / В. Володько // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 4. – С. 9–17.

27. Волощенко О. Я досліджую світ. Формувальне оцінювання. 2 клас / О. Козак, Г. Остапенко. – К.: СВІТИЧ, 2019. – 80 с.
28. Волченкова Г. Програма «Крок за кроком»: здобутки й перспективи // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць / Ред. кол.: Л. Даниленко (гол. ред.) та ін. / Г. Волченкова. – К.: Логос, 2000. – С. 138–144.
29. Воспитание младшего школьника / сост. Л. Ковинько. – 3-е изд. – М.: Академия. – 1998. – 288 с.
30. Вчитель початкової школи у соціокультурному вимірі суспільства / Є. Лодатко, Л. Кондрашова. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 232 с.
31. Гончаренко С. Гуманітаризація загальної середньої освіти / С. Гончаренко, Ю. Мальований // Поч. шк. – 1995. – № 4. – С. 9–14.
32. Гончаренко С. Проблеми індивідуалізації процесу навчання / С. Гончаренко, В. Володько // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1(6). – С. 63–71.
33. Гордуз Н. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках рідної мови / Н. Гордуз // Початкова школа. – 2003. – № 4. – С. 1–4.
34. Григор'єва М. Професійна орієнтація молодших школярів / М. Григор'єва // Поч. школа. – 1985. – № 11. – С. 63–64.
35. Давиденко В. Використання інтерактивних прийомів навчання на уроках у 1 класі / В. Давиденко // Початкова школа. – 2004. – № 1. – С. 17–18.
36. Дерев'янку В. Екологічне виховання учнів / В. Дерев'янку // Поч. школа. – 1989. – № 11. – С. 27–30.
37. Диференціація навчання // Початкова освіта. – 2007. – № 12 (спецвипуск).
38. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
39. Дусавицький О. Розвиваюче навчання: Найважливіші напрями роботи / О. Дусавицький // Початкова освіта. – 2006. – № 20. – С. 2.
40. Едігей В. Вчись читати, малюк! / В. Едігей. – К.: Гранд, 1993. – 254 с.
41. Замашкіна О. Ідеї розвивального навчання молодших школярів у педагогічних дослідженнях 70-80-х років / О. Замашкіна // Початкова школа. – 2004. – № 7.
42. Замашкіна О. Ідеї розвивального навчання молодших школярів у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / О. Замашкіна // Початкова школа. – 2001. – № 10.
43. Захарова Г. Розвивальне навчання: досвід впровадження в школах України / Г. Захарова // Початкова школа. – 2000. – № 1.
44. Іванчук М. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання / М. Іванчук // Початкова школа. – 2004. – № 5. – С. 10–13.
45. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання / С. Іванішена // Початкова школа. – 2006. – № 3. – С. 9–11.
46. Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [упоряд.: О. Петренко, Т. Ціпан ; редкол.: О. Петренко, Н. Гринькова, Т. Ціпан та ін.]. – Рівне : [РДГУ], 2015. – 304 с.
47. Інноваційні педагогічні технології : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. Дичківська. – 3-тє вид., випр. – К. : Академвидав, 2015. – 303 с.
48. Інноваційні технології навчання в початковій школі / Автори-упорядники: В.Телячук, О. Лесіна. – Харків: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. – С.4 – 29.
49. Йовенко Л. Суспільство і сім'я: сучасні проблеми родинного виховання / Л. Йовенко // Поч. школа. – 2005. – № 4. – С. 50–52.
50. Калачникова О. Практика ейдетики / О. Калачникова. – К.: Шкільний світ: Початкова освіта. – 2006. – № 3.
51. Калмиков Г. Підходи В. Сухомлинського до виховання взаємин між особою і колективом / Г. Калмиков // Поч. школа. – 1997. – № 9. – С. 39–40.
52. Кириленко С. Авторська програма виховної роботи з учнями 1–4 класів «Паростки надії» / С.Кириленко, Н. Косарева // Початкова школа. – 2006. – № 2. – С. 47–49.
53. Коваль Л. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до моделювання уроків за різними навчальними технологіями / Л. Коваль // Початкова школа. – 2005. – № 11. – С. 22–26.
54. Кодлюк Я. Аналіз розвивальної функції підручника для початкової школи / Я. Кодлюк // Початкова школа. – 2006. – № 4.
55. Козленко М. Фізичне виховання учнів молодших класів / М. Козленко. – К.: Рад. школа, 1977. – 143 с.

56. Концепція національного виховання // Рідна школа. – 1995. – № 6. – С. 18–25.
57. Концепція позашкільної освіти та виховання // Освіта України. – 1997. – 14 березня.
58. Корнієнко С. Родинне дозвілля у початкових класах / С. Корнієнко. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2005. – 160 с.
59. Корнієнко С. Батьківські збори у початкових класах / С. Корнієнко, Я. Кодлюк. – 2-е вид. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 64 с.
60. Критерії моральної вихованості молодших школярів / за ред. І. Беха, С. Максименка. – К.: Рад. школа, 1989. – 96 с.
61. Кудикіна Н. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі / Н. Кудикіна. – К.: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2003. – 272 с.
62. Кузнецова Л. Гармоничное развитие личности младшего школьника / Л. Кузнецова. – М.: Просвещение, 1988. – С. 146–176.
63. Кузь В. Педагогіка народного календаря / В. Кузь, Ю. Руденко, З. Сергійчук // Поч. школа. – 1994. – № 2. – С. 35–37.
64. Лісовець О. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України / О. Лісовець. – К., 2011. – 256 с.
65. Логачевська С. Дійти до кожного учня / С. Логачевська / За ред. О. Савченко. – К.: Рад. школа, 1990. – 158 с.
66. Лозова В. Педагогіка / В. Лозова, П. Макаренко, Г. Троцько. – К., 1993. – С. 83–102.
67. Лутак М. Трудове навчання і суспільно корисна праця / М. Лутак // Поч. школа. – 1987. – №1. – С. 38–41.
68. Лысенкова С. Когда легко учиться / С. Лысенкова. – М., 1985.
69. Лысенкова С. Методы опережающего обучения / С. Лысенкова. – М., 1989.
70. Макаренко А. Методи виховання / А. Макаренко // Твори: В 7-ми т. – К.: Рад. школа, 1974. – Т. 5. – С. 97–119.
71. Мартинюк І. Національне виховання: теорія і методологія / І. Мартинюк. – К.: ІСДО, 1995. – 160 с.
72. Мітюров Б. Рідне слово і народне виховання в педагогічній спадщині К. Д. Ушинського / Б. Мітюров, М. Антонєць, М. Скрипник // Поч. школа. – 1997. – № 3. – С. 49–51.
73. Набой С. Особистісно орієнтоване навчання у початковій школі / С. Набой // Початкова школа. – 2005. – № 11. – С. 1–5.
74. Нестандартні уроки в початковій школі / Упоряд. О. Кондратюк. – К.: Ред. загальнопедагогічної газети, 2005. – 128 с.
75. Нечипоренко О. Таємниця “школи ейдетики” / О. Нечипоренко // Початкова школа. – 2008. № 6. – С. 57 – 60.
76. Онишків З. В.О. Сухомлинський про індивідуалізацію навчально-виховного процесу в початкових класах / З. Онишків // Початкова школа. – 2002. – № 9. – С. 30–32.
77. Орієнтовний зміст виховання в національній школі: методичні рекомендації / кол. авт. за заг. ред. Є.Коваленко. – К.: ІЗМН, 1996. – 136 с.
78. Павлютенков Є. Професійна орієнтація молодших школярів / Є. Павлютенков // Поч. школа. – 1982.– № 2. – С. 47.
79. Падалка О. Педагогічні технології / О. Падалка. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 1995. – 253 с.
80. Панков В. Трудовое воспитание младших школьников / В. Панков. – М.: Просвещение. – 1984. – 144 с.
81. Педагогіка народного календаря: концепція // Поч. школа. – 1994. – № 2. – С. 35–37.
82. Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів: навчальний посібник / авт. кол.: В. Демиденко (керівник) та ін. – К.: ІЗМН, 1996. – 204 с.
83. Підмазін С. Особистісно орієнтована освіта як особливий вид діяльності / С. Підмазін // Сучасні шкільні технології / Упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – Ч.1. – С. 43–49.
84. Підмазін С. Технологія особистісно зорієнтованого уроку / С. Підмазін // Завуч. – № 20. – 21. – С. 29–32.
85. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / О. Пометун, Л. Пироженко; за ред. О. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
86. Початкова школа: виховання на цінностях: збірник виховних справ / упорядники : Л.П.Ткаченко, А. О. Ткаченко, О. В. Романюк. – Біла Церква. – КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2017.– 88 с.

87. Приймає Н. Літературне виховання у початковій школі: навчально-методичний посібник / Н.Приймає. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2014. – 396 с.; іл.
88. Про підсумки застосування психолого-педагогічної системи «Розвивальне навчання» (Ельконіна-Давидова) у 30 навчальних закладах України: Наказ МОІНУ від 24.07.2001 р. № 552 // Початкове навчання і виховання. – 2005. – № 19–21.
89. Прокопенко І. Педагогічна технологія / І. Прокопенко, В. Євдокимов. – Харків, 1993. – С. 59-110.
90. Проскура О. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: Навчальний посібник для студентів педфакультетів / О. Проскура. – К.: Освіта, 1998. – С. 48–77.
91. Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». Наказ Міністерства соціальної політики №1143 від 10. 08. 2018.
92. Радченко Т. Екологічне навчання і виховання молодших школярів / Т. Радченко, С. Кудлай // Поч. школа. – 1997. – №3. – С. 14–15.
93. Рєпкін В. Передумови системи розвивального навчання та етапи її становлення / В. Рєпкін // Початкова освіта. – 2000. – № 16. – С. 2–3.
94. Савченко О. Альтернативні можливості початкової освіти / О. Савченко // Поч. шк. – 1995. – № 4.– С. 2–8.
95. Савченко О. Барвистий клубок / О. Савченко. – К., 1995.
96. Савченко О. Виховний потенціал початкової освіти / О. Савченко. – К.: СПД «Щудзинович Т. І.», 2007. – 204 с.
97. Савченко О. Від людини освіченої – до людини культури / О. Савченко // Рідна школа. – 1996. – № 5–6.
98. Савченко О. Реформування змісту початкової освіти / О. Савченко // Поч. шк. – 1996. – № 1. – С. 2–7.
99. Савченко О. Розвивай свої здібності / О. Савченко. – К., 1995.
100. Савченко О. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів / О. Савченко. – К., 1982.
101. Савченко О. Уміє вчитися / О. Савченко. – К., 1996.
102. Сафіулін В. Інноваційний пошук нових технологій навчання / В. Сафіулін // Інноваційні пошуки в сучасній освіті / За ред. Л. Даниленко, В. Паламарчук. – К.: Логос, 2004. – С. 53–64.
103. Сергеева В. Психолого-педагогические теории и технологии начального образования / В. Сергеева. – М.: Граф-Пресс, 2002. – 144 с.
104. Сейфер Стефен, Батман Меріан. Індивідуалізація навчання дітей молодшого віку. – К.: Міжнародний фонд «Відродження», 2001. – 197 с.
105. Система Д. Б. Ельконіна – В. В. Давидова: новий етап розвитку: Розвивальне навчання // Початкова освіта. – 2002. – № 47.
106. Сікорський П. Теоретико-методологічні основи диференційованого навчання / П. Сікорський. – Львів: Каменяр, 1998. – 196 с.
107. Сідлецький А. Розвивальне навчання в початковій школі / А. Сідлецький // Початкове навчання і виховання. – 2005. – № 19–21.
108. Скрипченко Н. Лабораторія навчання і виховання молодших школярів (Історія становлення педагогіки і методики початкового навчання в Україні) / Н. Скрипченко // Початк. шк. – 1996. – № 3. – С. 7–14.
109. Софій Н. Навчання демократії за освітньою концепцією «Крок за кроком» / Н. Софій // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць / Ред. кол.: Л. Даниленко (гол. ред.) та ін. – К.: Логос, 2000. – С. 149–155.
110. Співакова О. Розвивальне навчання або розвивальний метод у навчанні молодших школярів / О. Співаков // Дайджест педагогічних ідей та технологій «Школа-парк». – К. – 2003. – № 4.
111. Стельмахович М. Виховний ідеал української народної педагогіки / М. Стельмахович // Початкова школа. – 1994. – № 2. – С. 3–6.
112. Стельмахович М. Народна педагогіка / М. Стельмахович. – К. : Рад. школа, 1985.
113. Стельмахович М. Принципи виховання молодших школярів / М. Стельмахович // Поч. школа. – 1994. – №11. – С. 4–6.
114. Струманський В. Емпірична практика фізичного виховання через українські народні ігри та забави / В. Струманський // Поч. школа. – 1996. – № 10. – С. 51–53.
115. Сухомлинська О. Проблеми виховання дітей / О. Сухомлинська // Поч. школа. – 1996. – № 6. – С. 4–7.
116. Сухомлинська О. Теоретичні проблеми виховання і діяльність позашкільних закладів / О. Сухомлинська // Поч. школа. – 1995. – № 1. – С. 28–30.

117. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям
118. Сухомлинський В. Павлівська середня школа
119. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка / В. Сухомлинський // Вибр. тв.: У 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 410–114.
120. Сухомлинський В. Методика виховання колективу / В. Сухомлинський // Вибр. тв.: У 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 403–637.
121. Сухомлинський В. Розумове виховання / В. Сухомлинський // Вибр. тв.: У 5-ти т. – К.: Рад. школа.–1976. – Т. 4. – С. 206–300.
122. Сухомлинський В. Сто порад учителю / В. Сухомлинський // Вибр. тв.: У 2 т. – К., 1976. – Т. 2.
123. Фіцула М. Економічне виховання учнів у сім'ї / М. Фіцула // Поч. школа. – 1986. – № 11. – С. 64–67.
124. Форбек М. Європейський стандарт шкільної освіти / М. Форбек // Шлях освіти. – 1996. – №1. – С. 28–33.
125. Хомич Л. Розвиток наукового світогляду молодших школярів / Л. Хомич // Поч. школа. – 1991. – № 11. – С. 6–7.
126. Чабан Л. Позакласні форми занять Л. Чабан // Поч. школа. – 1994. – № 3. – С. 58–59.
127. Черней С. Інноваційні засоби навчання як об'єкт проектно-методологічної роботи в педагогіці // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: збірник наукових праць / С. Черней / ред. кол. Л. Даниленко та ін. – К.: Логос, 2000. – С. 195–199.
128. Чернявська Н. Програма «Крок за кроком»: новий тип взаємин з родиною / Н. Чернявська // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Збірник наукових праць / ред. кол.: Л. Даниленко (гол. ред.) та ін. – К.: Логос, 2000. – С. 144–149.
129. Чумарна М. Авторська школа Марії Сумарної «ТРИВИТА»: українознавча модель / М. Чумарна // Моделі розвитку сучасної української школи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 11–13 жовтня 2006 р., Черкаси – Сахнівка. – К.: СПД Богданова А. М., 2007. – С. 161–173.
130. Шевцова Н. Урок-казка у 1 класі / Н. Шевцова // Початкова школа. – 2005. – № 11. – С. 33–35.
131. Шевчук І. Використання інтерактивних технологій на уроках математики в початкових класах / І. Шевчук, Л. Котельник // Початкова школа. – 2005. – № 8. – № 8. – С. 33–35.
132. Щербань П. Навчально-педагогічні ігри / П. Щербань. – К., 1993. – С. 45–73.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://nus.org.ua>
2. <https://mon.gov.ua>
3. www.education.gov.ua
4. <http://old.mon.gov.ua>
5. <https://pedpresa.ua>
6. <http://www.lib.ua-ru.net>
7. <http://teacher.at.ua>
8. www.nbu.gov.ua
9. <http://ebk.net.ua>
10. <http://ua.textreferat.com>
11. <http://ostriv.in.ua>
12. <http://www.uroki.net>